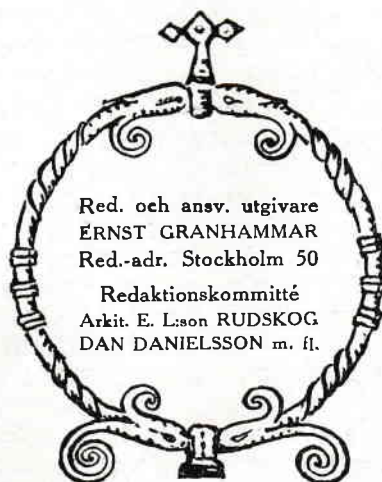
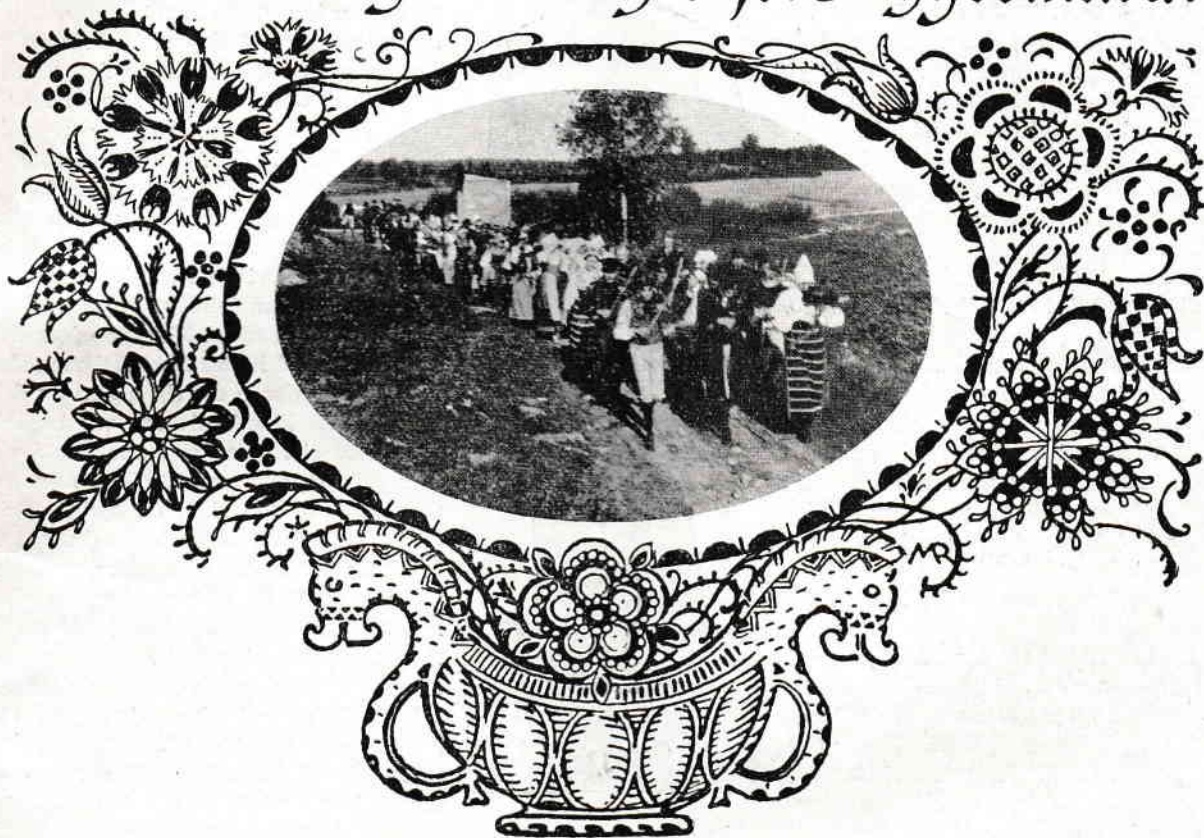

HEMBYGGEN

organ för
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Red. och ansv. utgivare
ERNST GRANHAMMAR
Red.-adr. Stockholm 50

Redaktionskommitté
Arkit. E. L:son RUDSKOG
DAN DANIELSSON m. fl.

Årg. 5

N:r 5

1925

Omslagsvignetten här ovan är en bild från en utfärd till Kulturella Folkdansgillet's Solsäter.

Om Ole Bull

Ole Bulls bild väcker minnet av en av de största konstnärer Norge har att uppvisa, "den rake och smidige man med den raske, elastiske gång". När Ole Bull med violinen under armen småleende och hälsande kom fram över konserttribunen, strök det berömda håret från den höga pannan, lade violinen under hakan, knäppte sakta på strängarna och begynte spela — vem rycktes icke med i ett sådant ögonblick?

Ole Bull kunde som ingen annan konsten att hänföra, att behärska massorna. Han visste, att han hade tusenden med sig, han stod över sina avundsmäns opposition, deras försök att skada honom kom honom endast att framstå i en än skönare dager. Alla normän uppfyllas av stolthet när namnet Ole Bull nämnes. Han hade något av Peer Gynt-natur, fylld av äventyrlusta, djärv och trotsig. Ett egendomligt, nästan sagolikt violingeni var han, och som den norska musikens banbrytare står han som en nationell heros. Hans yttre var så vinnande, att det har sagts om honom, att hans samtid knappast hade att uppvisa en man med vackrare växt än Ole Bulls. Högröst och smärt, kraftigt och samtidigt plastiskt byggd, blev han uppställd som ett ideal för den norska folktypen. I det energiska ansiktet lyste under en rikt böljande hårman ett par bruna, själfulla ögon, vilka röjde geniet. Han hade ett bröst så brett som en jättes, han var armstark som Herkules, han kunde som ett intet kasta en fullväxt man över sitt huvud. Genom ständiga kroppsövningar bevarade han hela sitt liv sin eleganta och smidiga figur. Som gosse gick han varje morgon, sommar som vinter, ned på gården och tog en dusch under pumpen. Ole Bull menade, att man för att kunna spela en bra fiol måste man ha en armstyrka av ej vanliga mått. Nu avlidne professor Börjesson berättade, att då han en gång i Rom sammanträffade med Ole Bull, var dennes första yttrande en uppmaning att "föle på armmusklerne", vilka voro hårda som stål. För att få ett rätt intryck av Ole Bulls vinnande personlighet, måste man ha sett honom på estraden, när han i inspirationens ögonblick med sina oförlikneliga stråkdirag trollade fram de undersköna tonerna på fiolen, som han ömt, nästan smekande lade vid sin kind.

Ole Bull föddes den 5 februari 1810 i Bergen och här växte han även upp. Hans fader var apotekaren Johan Storm Bull och hans moder, född Geelmuyden, av gammal holländsk familj. De hörde till sin stads kulturspetsar och voro båda mycket musikaliska. Redan som helt liten

pojke började Ole Bull lägga sina musikaliska anlag i dagen genom att gnida en käpp på en träbit och gnola därtill. Vid fyra års ålder fick han sitt första instrument, en gullackerad barnfiol. Som fallet är med måna stora konstnärer hade Bull ingen framgång i skolan. I latinskolan i Bergen gjorde han så ringa framsteg, att rektorn sade till honom: "Tag du i stället på allvar till din fela, pojke, och gå icke här och förspill tiden." Ole följde rådet och gned jämnt och ständigt på sin fela. Till sent på kvällen höll han på och ofta smög han sig på natten upp ur sängen och fortsatte sina fantasier på den kära fiolen.

Sin första konstnärligt seger vann Ole Bull på sin åttonde födelsedag, då en kvartett var samlad i hans hem. Då man skulle börja spela, visade det sig att en av deltagarna blivit illamående och var ur stånd att utföra sitt parti, som var första violinens och mycket svårt. Oles morbroder ropade: "Nu Ole skall du spela! Friskt mod, så skall du få en bit socker!" Och Ole, som kände till kvartetten, var strax villig, och till de närvarandes stora häpnad utförde han det svåra partiet med riktig bravur, och på grund härav blev denna afton av största betydelse för hela hans liv.

Sitt första uppträdande inför en större publik fick Ole Bull lika tillfälligt och redan i sitt tolfte år. Det var vid en föreställning på teatern. Ole Bull hade passerat på och smugit sig in i teatern, där han gömt sig nere hos orkestern. När föreställningen skulle börja, fattades en av violinspelarna. Ole var icke rädd för att stiga fram och erbjuda sin tjänst, och i brist på någon annan blev han antagen och spelade nu sitt parti med sådan säkerhet, att han blev livligt applåderad.

Omsider tog Ole Bull studentexamen år 1828, men därefter gav han de andra studierna på båten för att helt och hållet ägna sig åt musiken. 19 år gammal drog han ut i världen. Först begav han sig till Tysklands störste violinmästare, Spohr i Kassel, för att bli dennes lärjunge. Här blev han emellertid kyligt mottagen och lämnade därför snart Spohr för att begiva sig till Paris, dit han kom år 1831. Här fick han för första gången tillfälle att höra violinisternas mästare Paganini, som just då för första gången uppträdde därstädes. Den dag, då Ole Bull lyckades komma i samtal med Paganini och fick trycka hans hand, upplevde Ole Bull en av sina lyckligaste stunder. Vid detta tillfälle sade han: "Nu, mästare, tror jag, att jag har tagit Eder konst." Han följde nu Paganini en tid för att tillägna sig dennes spelsätt,

och i viss mån lyckades han härutinnan. Från Paris begav han sig till Italien, där han blev mycket firad som den "Nordiske Paganini". Under ett halvt århundrade klang sedan Ole Bulls violin genom tre världsdelar, från Nordkap till Cheopspyramiden, från San Francisco till Petersburg.

Ole Bull framträdde under svåra förhållanden. Den italienska musiken var rådande, till och med Tysklands scener genljödo av italienska melodier, och då Ole Bull kom till Paris, fick han göra bekantskap med de italienska operakompositörerna Lablanke, Rubini, Santini, Pasta, Malibran, allt under Rossinis ledning. Det var den italienska sångens glanstid. Själva Mozart hade måst vika för Rossini, icke ens Beethovens symfonier uppskattades. Schuberts sånger voro då litet kända utanför Wien och Prag och hans instrumentalsaker voro en död skatt. Paganini firade triumfer som tidens störste violinist. Ole Bull älskade Mozart, som han framdeles jämte Paganini och sina egna saker helst spelade. Beethoven tyckte han ej riktigt om, Wagners bullrande musik föll honom icke alls i smaken och en Mendelssohns violinkonsert av år 1843 ljöd aldrig från hans violin.

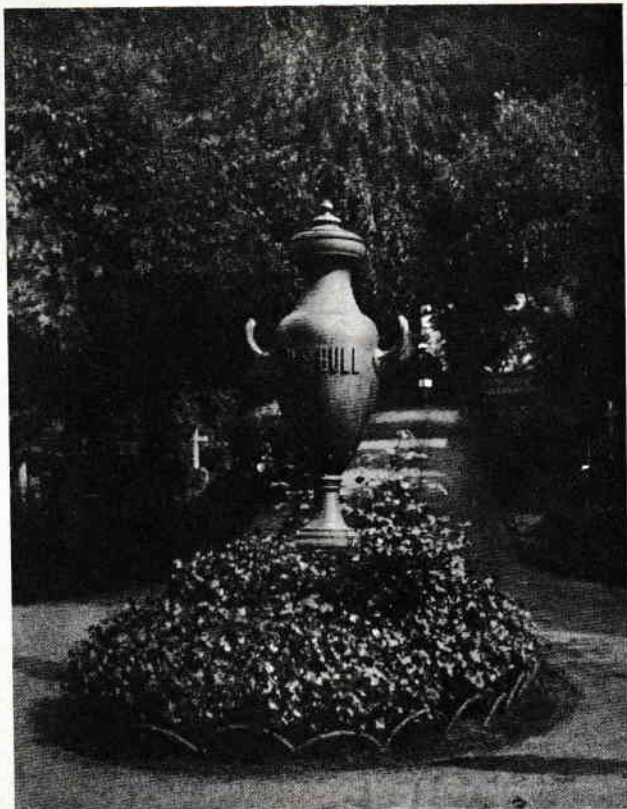
Ole Bull spelade för så gott som samtliga av sin tids storheter. Så spelade han bl. a. för Karl XIV Johan i Stockholm. Han var gäst hos Geijer i Uppsala och konserterade tillsammans med Liszt i London samt Anton

Rubinstein i Amerika. Han var en typisk representant för den romantiska riktningen inom musiken. Han hade en häpnadsväckande teknik och kunde på sin violin göra vad han ville. När han spelade ett staccato eller en svindlande passage, kom det snart en strålande, varm, nobel kantilena, en flerstämmig sats av underbar välklang, ett fyrverkeri av alla konstarter, av hans fantasi utförd på stället. Vad som starkast kvarstod i minnet hos hans åhörare var hans sätt att komma fiolen att sjunga. När han t. ex. spelade sin egen komposition "Säterbesöket" gav han åt densamma en glans, från vilken man hade svårt att frigöra sig.

Idealist och entusiastisk fosterlandsvän som Ole Bull var, hade han satt som sitt mål att väcka den nationella andan i Norge. Öppnandet av den första nationalteatern i Bergen var hans verk. Men såväl detta företag som hans jättestort anlagda plan att grunda ett Nya Norge i Amerika beredde honom de bittraste misräkningar samt fullständig förlust av sin betydande förmögenhet, han under årens lopp spelat in. Ända till hans sista stund fortfor hans hjärta att klappa lika varmt för Norge och hembygden. Sitt barndomshem i Bergen hade han trofast bevarat liksom den lilla ön "Lysön", som han hade köpt och där han hade byggt sig en villa med den mest förtjusande utsikt. Det var här Ole Bull den 17 augusti 1880 dog av kräfta. Då döden närmade sig, låg den sjuke orolig, och det var tydligt att han önskade något men var för svag för att kunna tala. Slutligen gick det upp för hans omgivning att han ville ha några blommor och då man ute från berget hämtat ett knippe ljungblommor, vilka han älskade mest av Floras barn, blev han lugn. Ett lyckligt leende gled över hans ansikte, och en stund därefter insomnade han lugnt och stilla under tonerna av Mozarts "Requiem", som han bett att få höra. Ole Bulls minne lever och en av hans skapelser kommer att leva genom tiderna såsom uttryck för något av det skönaste, som norsk lyrik åstadkommit, toner av varm, omedelbar ingivelse och strålande poesi, "Säterjantans söndag".

Ole Bull begrovs under stora högtidligheter på Stads-kyrkogården i Bergen. Hans grav finner man genast då man gått förbi stadsporten och in genom kyrkogårdsgården. Här står med guldbokstäver på en stor urna Ole Bull. Gravkullen vårdas fortfarande och är helt och hållet beväxt med ljungblommor. I stadsparken i Bergen står såsom ett annat minne av den store konstnären en staty, utförd av bildhuggaren Sinding. Hans barndomshem är emellertid numera nedbrunnet.

Friberg.

Ole Bulls grav i Bergen.

Från Bygden

Väsira Åker.

Många hålla före, och kanske med rätta, att Uppland är ett mycket poesifattigt landskap, men för den infödde, som ser på sitt landskap med trons och kärlekens öga, blir det icke så. Han har insupit detsamma lynneshug, han känner dess för andra icke uppmärksammas stämningsspråk och aktar sig för att tala illa om det. Man förtalar icke det man älskar, även om man sett något mycket vackrare. Den som sett höstsolen lysa på de små gårdarna och tjällen, när han vandrat över slätten en septemberdag och känt den stilla, lugna ro, som den landskapsbilden ger, ställer nog icke heller Uppland i så ofördelaktig dager. Eller man går kanske en stormvåderskväll i gammal bygd, där bautastenarna stå, gamla och grå, och tänker på Odin medan stormmolnen för ens fantasi taga gestalten av valkyrior på väg till Valhall. Jag har många gånger känt något liknande, när jag kryssat vägar fram i V. Åker, den socken, där jag några år verkat.

Denna lilla jovialiska plätt av jorden ligger omkring 1½ mil från Uppsala samt gränsar till Balingsta, Ramsta och Dalby samt Låstaviken (en vik av Mälaren). Sockennamnet Åker eller Akir betyder väl odlad bygd och den har hetat så sedan urgamla tider. V. Åker är överhuvudtaget en sammanhängande slätt med lösa eller jordfasta stenar, s. k. flyttblock. Här och där har dock en nådig försyn placerat några små höjder, vilka sticka upp som skogbevuxna holmar på slättens sjö. Någon verklig skogsmark finnes icke. De lösa jordlagren består av lera.

Socken är mycket liten och just icke sammanhängande till formen. Jag kan gå en 500 steg från mitt hem och vara inne i Dalby och sedan fortsätta en lika lång väg och träffa på ett ställe, som tillhör V. Åker.

Invånarna äro till antalet något över 200 samt sysselsätta sig alla med modernäringen såsom småbrukare. De äro lugna och sävliga, som upplänningar anstå, men även ihärdiga och arbetsamma. Det kan icke så mycket skrivas om dem. Man kan dock med glädje anteckna, att gammal hemslöjd och gammal folkmusik hållas högt i ära. Här dansas efter klarinett och fiol de gamla sprittande bondpolskorna under ljusa sommarkvällar.

Nu gå vi till V. Åkers gamla minnen. Vi gå då först till den gamla kyrkan, som är uppförd år 1331 av fru Ramborg till Vijk. Den är i romansk stil och uppförd av gråsten med de inre väggarna av tegel. Skeppet har två korsvalv med högvälvda kupor och rundstaviga kantbågar. Allt murverk i kyrkan är konstnärligt utfört. Kännare ha uttalat sin beundran rörande henne. Man behöver rakt icke vara förståsigpåare för att frapperas, när man kommit in i denna helgedom. Vilka vackra valv! utbrister man. Vilka stilfulla, fast naiva målningar på väggarna! De målade ornamenten angiva fin smak och omväxling i kompositionen. Eklöv och ekollon ingå flerstädes i dessa slingor. Målningarna härleda sig från slutet av 1400-talet eller början av 1500, samt aktas högt.

Det märkvärdigaste i hela kyrkan är dock fru Ramborg Israelsdotters grav till höger om sakristian, norr om altaret. Den består av en spetsbågig nisch i muren. Framtill är en stensliva rest på kant, på vilken står skriven en förbannelse över den, som borttager den kopparhäll, som är lagd över graven. Gustaf Vasa, som ju var en stor kyrkoskändare, skulle ha velat taga den, men då han läst förbannelsen skulle han hava sagt: "Låt gumman behålla sin fäll." Över gravvalvet är också en sten, som omtalar att fru Ramborg låtit bygga denna kyrka år 1331. Säggen förtäljer att hon fått pengar till detta av trollen i Kumla trollberg, Balingsta.

I kyrkan finnas ock gravar under kyrkogolvet. Här vila några saligen avsnade personer, av vilka märkas präster såsom J. Mødelpadus Scheptuensis, Laurentius m. fl. samt adelsmännen Bjelke och Vadenstierna, vilkas vapen hänga på muren, m. fl.

Templet är ganska mörkt, och sitter man en gråvåderssöndag, då ljusen brinna framme vid altaret, förstår man litet av den katolska gudstjänstens mystik.

Nu lämnar jag det kyrkomystiska och helgonstämningen i den gamla kyrkan och för läsaren ned till gravhögarna som ligga på Björks ägor vid Mälaren.

Jag har stundom suttit där och väntat på båten mången vacker sommarkväll och känt mig som en ung man från "hedenhös", som sitter på gravhögen och ruvar på sina minnen. - *Det smusslar i bladen, och de lekande vågorna slå med klang av svärd mot stranden. Världen är lockande fager och rik, men man kan dock icke riktigt känna som en ung hedning. Det finns alltid i den kristna själen en röst som säger: förgänglighet!*

Gravhögarna här härstamma från järnåldern. Grävningar företogs år 1911 och man fann några saker av intesse.

Många runstenar finnas i socknen. En, som står på Lunda ägor, är rest över en kung Kråka.

Nu skulle jag väl även säga något om, vad jag tror om socknens framtid. Jag anser, att något stort uppsving kan den aldrig räkna på. Därtill ligger den litet för avlägset. Vi ha tre fjärdingsväg till järnvägsstationen Balingsta (Uppsala—Enköping) samt över en mil till de närmaste bryggorna (Örsundsbro—Uppsala, Örsundsbro—Stockholm). Man kommer här att fortsätta sitt stilla liv och göra sin blygsamma insats tills man "kolar vippen".

Nu säger jag amen och vill till sist, som de gamla kämparna här kanske gjorde, kväda en sång. Den blir dock icke om strid, utan blir blott en hälsning till hembygden.

*Hell dig, hell dig, hembygd så kära,
lugna och fridsamma bygd.
Här, där vi mödorna bära
och fostras i hemmens skygd.*

Eggon Lundell.

Ett ståtligt gammaldags bondbröllop i Järvsö

Troll från alla besjungna berg i Hälsingland trädde dansen

Av F. von Walter

Bröllop firades den 30 november 1924 i Nordsjö, Järvsö, då bondesonen Erik Jonsson i Nordsjö n:r 1 sammanvigdes med bondedottern i Kalv n:r 7 Margareta Jonsson. Allt gick i gammal hävdvunnen stil, utom bilkortegen till och från prästgården. Vigseln förrättades av kyrkoherden A. Åkerblom, som till de nygifta höll ett varmt och anslående tal. Då bilkortegen och bröllopsskaran närmande sig brudgummens hem, där festen var, inspelades de från bron, över vilken en smakfull blomsterdekoration med brudparets namn var av levande växter anbringad. Sedan brudparet och samtliga gästerna inspelats och fått sedvanlig gammaldags välplägnad, blev en stund sampråk i skilda grupper, innan stormiddagen, som räckte i timmarna tre, tog vid, så samling i grupper och kaffedrickning m. m. under det att de gamla spelmännen drogo på med sina månghundraåriga låtar.

Kl. 9,30 e. m. kom den spelman, som skulle leda dansen på den rymliga logen, där lyktor här och var voro anbringade. En god stund förut började massvis av "knutare" närma sig bröllopsgården och på dess plana rektangulära gårdsplan fingo de dansa efter de gamla spelmannens polskor, gammelvaller och schottisar. Det visade sig också snart att en stor del av "trollen" voro mästare i den gamla hälsingedansen, ty då det sades till att det var delsbopolskor, dansade flera av paren "äkta dellbo" med den egendomliga benföringen, och då det spelades Forssapolskor, dansade ett trettiootal par "forssabo" så väl, att om Liv Erik varit där, skulle han trott sig förflyttad tillbaka till den tid, då han spelade på det ena 8-dagarsbondbröllopet efter det andra. Hambo dansade en skara "Blacksåstroll" utmärkt bra i den gamla rena stilen, då man lyfte fötterna från golvet och icke släpade dem som en tröttnad skidlöpare. Schottis dansade två par utmärkt vackert och graciöst, liksom den dansades i Forssa och Delsbo för 50 år sedan.

Man bör ihågkomma, att bröllopsgården är belägen i en av vår provins mest sägenomspunna trakter, Klacken, Ramsidan, Grövjeskullen, Hälberg, Gumbacke och Knappen äro liksom fastkedjade vid otaliga trollsägner, vilka fortlevat på bygdefolkets läppar ända till vår tid. Sagovärdens mystik och den omgivande vackra trakten efter hela denna långa daltjusa har tryckt sin prägel på dess idoga befolkning, där det ännu finnes präktiga typer av den urgamla germanska stammen.

Detta syntes alla knutare haft klart för sig, ty de presenterade troll från alla besjungna berg i hela Hälsingland. Sålunda syntes en riddare och jungfru i smakfulla medeltidsdräkter och då den cirka två meter ståtliga och välväxte riddaren ställde sin jungfru framför sig, hade man Rickard Bergs tavla i levande form. Riddaren sade på tillfrågan var han var hemma, att hans rike var Elvåsen med FagernäsvalLEN i Bergsjö.

Ett annat trollpar i blått, grönt och vitt ägde hemma

på själva Högtuppen i Hassela. Så kommo två fina troll i skärt och vitt, de voro hemma på Bolleberget i Bergsjö, och sen kom en hel flock, som sade sig vara hemma på Vålåsen i Delsbo.

Till sist började det komma fula troll, ty när man minst anade, var själva stormor i Hälberg inne bland de övriga trollen. Hon syntes vara i långt framskridet tillstånd och hade en lång stav. Längre hann man ej beskåda vidundret, förrän hennes man Horsajöken visade sig i allt sitt majestät och åtföljd av ett otympligt troll, som bar matsäcken, ty Horsajöken sade sig ha kommit direkt från Ljusvallhatten, dit han flytt undan för allt rammel, som varit i skogen kring Gårdmyren, hans gamla hemort. Betjänten tog upp en dråplig flaska och bjöd Horsajöken på en "kallsup", och då steg stormor fram och fattade sin väldiga stav på samma sätt som en atlet en kulstång, satte den så under Horsajökens förskräckliga näsa, och efter en förskräcklig lyft öppnade sig gökens ginungagap så mycket, att trolldrängen kunde sätta halsen på den stora buteljen i det hemska gapet och hålla på. Sen lade stormor dit en gruvlig mullbänk ur en otymplig dosa, varefter det värda paret tog en dans, och då syntes det att stormor kunde kokettera och sätta pekfingeren i skulderbladen på sin kavaljer likt en av våra modedockor.

Kring tolvtiden var "knutarnas" antal mycket stort, och på logen trädde många av dem dansen med liv och lust. Då den sedvanliga bruddansen gick av stapeln, fick själva bruden dansa med "trollen". Alla trollen syntes äga gemytligt sinne, ty de skötte sig utmärkt väl.

Ett troll, som blev en verklig sensation, var en flicka i delsbodräkt. Hon var smidig och graciös samt satt inne med en dansskicklighet, som var rent av fenomenal. Både spelmän och dansörer hypnotiserades av trollungen, som påstod sig vara skogsnuvan från Delsbo Lillvall och alla björnskyttars skyddsande. Det fanns inte en danskunnig yngling på logen, som ej fick sig en sväng med det sköna trollet. Lyckan gynnade även äldste av fiolisterna så, att en tomte från Klacken en stund drog upp några präktiga låtar. Tomten började med den vackra och livliga Vingel Anders vals i C-dur. Tomtegubben hade en glänsande stråkföring, och efter tomtegubbens förhävande toner trädde den gamle för en stund avbytta spelmannen dansen med "skogsnuvan", som var väl hemma i såväl gammelpolska som gammelvals, schottis och hambo.

Tomtegubben avbyttes sen i sin tur av ett stort troll, som var hemma på Järnvallsklinten. Detta troll var mästare i att spela för dans och hade teknik och liv i sin spelning. Troll kunna både spela och dansa.

Då rödlistan visade sig, tillsade spelmännen, som voro tre, att det en stund skulle bli delsbolåtar, detta till ära för delsbodräkten och dess bärarinna. Skogsnuvan var så fint maskerad, att ingen kunde gissa vem det i verkligheten kunde vara. Till sist tog en skicklig ung dansmä-

Vår.

Lärkorna leka i lysande sol
under en blå baldakin,
kvittra och sjunga i år som i fjol,
yra av vårluftens vin.
Starar på åkrarna trippa omkring,
skatorna skratta åt rakt ingenting.

Vitludna videna spränga sitt skal,
hängen av koppar och gull
lysa från buskar av hassel och al,
örter ur markernas mull
undrande lyfta sitt blomögas frans,
bliga mot himmelens blåa fajans.

Värliga vindarna vänslas med allt,
luften med tränad är mängd,
jäsande safternas livande salt
sjuda i skog och ängd.
Humlor och bin tumla yrvakna kring,
bromsarna brumma, och korna få sting.

Allt är förtrollat, ett under har skett,
livsmodet vaknar på nytt.
Vinterkylt blod brusar åter hett,
sorgen för glädjen har flytt.
Livet och kärleken sluta förbund.
Gläd dig natur i bebådelsens stund!

Waldemar Wahlöö.

tare sig för att efter en hofs, som han tillkrokade i alla möjliga och omöjliga fasoner, utforska vem den sköna okända kunde vara, men trots hans åsnesparkar och skal-lerormsslingring, känguruhopp och spindelkrypning m. m. kom han lika litet till klarhet med Lillvalltrollen som de andra.

Det var intensivt mörkt och regnade, men som de flesta av trollen hade elektriska ficklampor, som de svängde med, åstadkoms härigenom ett sällsamt fyrverkeri. Jag har varit på många bröllop, men knutarnas fyndiga och mångsidiga maskeringar vid detta tillfälle överglänste allt, jag förut sett i den vägen. Det var icke blott troll, som knutade, utan wildwest-män, cowboys, indianer o. s. v. Ett par föreställde den danska prinse och hans amerikanska brud.

Så blev det kafferast, stormål igen, förplägnad på logen, brudparets skål, då de dricka upp ungdomen och bäras i gullstol, samt till sist den dans, då kronan dansades av bruden. Flickorna dansade i ring, bruden står med förbundna ögon och så nappar hon i en av flickorna; den hon träffar blir först gift. Nu var turen stor, ty den som blev nappad är förlovad med en av socknens ståt-

Spelmansbrev.

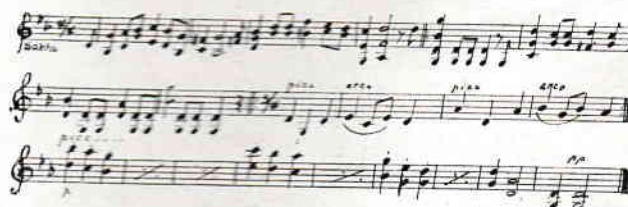
Högt ärade redaktören för "Hembygden", herr Ernst Granhammar.

Då jag, eller rättare sagt vår son, helt nyligen som gåva av riksspelman Öst fick oss tillsänd en av honom komponerad enkel minnesruna över vår bortgångne vän, riksspelmannen A. Eriksson i Ärila, föll det oss i tankarna, att vi borde tillsända redaktionen densamma, ifall den befanns lämplig att intagas i "Hembygden". Vid sidan av det vackra eftermäle i denna tidskrift, som skänktes Erikssons person och hans spelmansgärning, tro vi, att ett delgivande av denna lilla vackra hyllning, en spelman ger den andre, kan ytterligare befästa och höja kärleken och förståelsen för vår folkmusik och aktningen för dess utövare; dessa bygdens självlärda, enkla men likafullt framstående konstnärer.

Även framgår härav hur önskvärt det är, att spelmän såväl inom ett landskap som inom hela landet stå i förbindelse med varandra, och det sker ju bäst genom att läsa och studera samma tidning. "Hembygden" är förmedlaren av våra intressen och blir med varje dag vår alltmåra avhållne vän. Därför överlämna vi nu denna lilla tonskapelse, vilken ej behöver återsändas, då originalet finnes kvar.

Eskilstuna den 11 april 1925.

Högaktningfullt
E. A. Olsson.

ligaste karlar. Nu blev det pojkarnas tur att utföra samma nummer. Här deltog ogifta från 16-åringar till 70-åringar och munterheten var stor och under muntert jubel snodde alla i en vid ring, som blev allt vildare och häftigare, tills ärtlingen en träffades av den starke brudgummen, så att han höll på att ramla omkull. Den träffade var en av de yngsta i ringen.

Så kom sista förplägnaden på logen, samt avslutning, då bröllopsfolket på gammalt manér spelades och hurrades ut. Bilar och hästar frustade, och så var denna trevliga och i allo lyckade bröllopsfest slut.

Till heder för spelmannen, som ledde dansen på logen, må sägas, att sedan han bilats hem, gick han genast till sitt arbete.

Vidare bör det tilläggas, att bondfolket i de båda gårdar, varifrån brud och brudgum äro födda och uppfostade, tillhör den gamla, gedigna bondstammen och hålla styvt på sitt stånd. Deras stamträd förlora sig i urgrå forntid.

Ja, leve folket kring Kalvsjön, trollen i bergen och må tomtelycka alltid följa de nygifta!

(H. T.)

Låt nyckelharpan behålla sin gamla plats.

En vädjan till uppländska spelmän och uppländsk ungdom av A. Wadman.

Folkmusiken har i Uppland under det sista årtiondet varit föremål för ett mycket djupgående intresse.

Välanordnade spelmanstävlingar i Uppsala ha av lärdomsstadens spetsar med förståelse lett till goda resultat.

Kunde det då tyckas förmätet, om en rös ute i bygden något berör ämnet, men när intrycken samla sig och det så att säga rör ens hjärtesak, så ha dessa rader rent av tvungit sig fram.

Det kan icke fördöljas, att folkmusiken alltjämt omvärves av många faror. Dragspelet anklagades förr som huvudfienden, det har nu fått en mäktig bundsförvant i grammofofonen. Det kan ju ha sitt särskilda intresse i avlägsna bygder, att genom denna i och för sig genialiska uppfinning kunna erhålla någon föreställning om t. ex. en operasångares prestationer. Men det går här som i en del andra fall, när en kritiklös allmänhet ställes i val — det blir oftast den dåliga smaken som får övertaget. Grammofofonen går som ett jämnande strykbräde över landet, tryckande på varje provinsiell egenart. Spelmanstävlingarnas uppryckande inverkan på många håll är dock glädjande. Hur pass varaktig denna pånyttfödelse är, kommer framtiden att visa. Det kan ju tyckas att fiolen bör äga någorlunda bärighet, under svåra kriser. Med nyckelharpan däremot, om man frånräknar den nyfikenhet, som första anblicken av detta instrument plägar framkalla, är förhållandet helt annorlunda. På olika sätt har man sökt förklara, hur nyckelharpan fått sitt namn. En del ha kallat knafrarna, tangenterna, för nycklar och sökt härledningen däri. Andra åter ha hänvisat till harpans långa stämskruvar och benämnt dessa för nycklar.

Jag vil lej påverka till någon förhastad slutsats, men det torde vara mindre bekant, att spelmän förr i tiden begagnade en särskild nyckel, som sattes på stämskruvarna, när harpan skulle stämmas. En på sin tid mycket berömd spelman, sergeant Söderstedt i Tierp, Byss-Calles samtida, använde vid stämmandet av sin harpa en sådan nyckel. Uppgiften är efter nedskrivarens farfar, som kände väl till Söderstedt. S., som hade ett oroligt temperament, var, för att låna ett uttryck av redaktör Alb. Psilander om samme man, ett "geni på harpa". Han dog sedan för egen hand vid Ullfors bruk 1847, Byss-Calles dödsår.

Vi lämna nu gammal historia. — En vädjan till er, nordupplänningar och andra från orter, där harpan varit bofast: omsluten detta instrument allt fortfarande med något av den tillgivenhet de gamla hyse för densamma! Den har slöjdats i stugorna och från släktled till släktled i folkets liv hjälpt till att lätta mödan under strävsamma dagars id, och spelmännen ha förstått att behandla harpans strängar så, att åhörarna rörts till tårar. Sådant skämtas icke bort.

Då harpan har sådana anor, bör det kännas som en plikt att väl vårda och förvalta det arv de gamla efterlämnat, men icke så att konsten betraktas som en antikvit, utan den bör ännu kunna blomstra och skjuta nya skott.

Jonas Skoglund, Skansens nyckelharpspelare.

Man får ju icke begära för mycket av detta instrument med dess starka begränsning på tonlägen. Nyckelharpan har därigenom kommit på ett plan för sig och de melodier, som sett dagen på densamma, äro av en sär egen art, men icke därför mindre värdefulla. För nyckelharpans vänner torde det betraktas som rena förfallet, då man på harpan föredrar slagdängemelodierna för dagen. Varken instrumentet eller spelmannen kommer i sådana fall till sin rätt. Harpan har sin så att säga klassiska repertoar, byggd på den gamla grunden! Den räcker. Det finns för närvarande ingen bättre grundskola för unga harpspelsämnar än en återgång till den gamla, Byss-Calles och andras. Vid tävlingarna i Uppsala var

det veteranerna som förlänade glans åt nyckelharpspelet. Något som också är lätt förklarligt efter det lägervall, vari spelet råkat sedan flera tiotal år. Önskligt vore, om därför de få, som sitta inne med de gamla äkta tagen, ville beflita sig om att överflytta sin konst på en yngre generation. Begreppet spela nyckelharpa är åtminstone för nordupplänningar något helt annat än ett nödhjälpligt framtraggande av melodierna. Bland annat är stråkföringen någonting som på intet vis får förväxlas med fiolens.

Nu kan mot dessa synpunkter riktas anmärkningen, att harpspelet ändå skulle få något gammalt och förlegat över sig, men ingalunda bör så bli fallet. Harpmusiken kan på den gamla grunden i goda händer alltjämt utvecklas och skickligheten höjas. Mästerskapet vinkar åt alla. Huru en av Byss-Calles lärjungar, den sedan som skicklig spelman ansedde Elin i Tierp, såg saken framgå av hans yttrande: "De ä skräp till spelman, som inte själv kan sätta ihop en polska om de kniper."

Ett ord till de unga och framför allt till de något försigkomna: arbeta flitigt, hav sträng självkritik! Lägg ej det ytliga berömmet mer på hjärtat, än att spelmanshumöre hålles friskt. Många som ägt anlag ha stäckt sin bana blott därigenom, att de för tidigt trott sig vara färdiga.

Valloner vid uppländska bruk och annorstädes, ättlingar av de slakten, som till våra landamären medfört grundstommen till vår nuvarande nyckelharpa, sluten er tillsammans och bilden närmast den ring, som aktar på att gammal god sedvänja hålles i ära. Gören vad I kunnen för goda spelmäns fostran och låten nyckelharpan behålla sin gamla plats vid de uppländska brukens middommardanser. Bibringen det unga släktet förståelse för den vackra stämning, som vilar däröver, och lären dem rätt uppskatta det musikaliska värde, som en hemtrakts melodi äger framför den lätt glömda visan för dagen.

Sorunda och sorundaborna genom tiderna

Av Kyrkoherde Andeer.

(Forts. från föreg. n:r.)

Men Per Nilså han va inte lessen för de han. Så va de forstå gången han skulle ge sej i kast me fiendri. Han satt på hästen sin me värja i handi, å visste inte riktigt hur han skulle bära sej åt. Men bäst de va så kom en väldier pålhake dängande på e black häst me sabeln i vädri å gay te'n e sittopt över stålhatten. Hatten höll, som lyckä va, men Per Nilså vart arg han, å demmä så högg han te pålhaken me värja si, å Per Nilså va ettervärre han, för han drog te nerifrån och oppåter, å så skar han åv både käkremmen å halsen på pålhaken, så han damp å hästen, å låg där å gapä. De tyckte kungen å alla di andra mä för rexten, va ett karatag, å så fick han heta Frimodig, å kungen gav honom ett helt hemmän för te hjälpä opp rusthålle me, å de behövde han aldri betalä kronpängär för. Men nu tyckte kungen så mycke om'en, att han ville aldri släppe'n ifrån sej, utan dä tövä aderton år, innan han kom hem igen..."

Nu följer en lång historia hur han kom hem igen, hur han red in i kyrkan och fram till altaret i full mundering, mitt under gudstjänsten, hur förändrad han var, och att ingen vågade tilltala honom för hans helgerån för att han "va så go vän me kungen", men det måste vi förbigå.

Om rishögen på Frölunda malm, om stenblocken på Torps malm, om domarringar och gravkummel skulle en hel del sägner kunna berättas, men det får anstå.

VII. Kyrkan.

Sorundabornas klenod och ögonsten har alltid varit, och, jag hoppas, till stor del är vår vackra kyrka. Vi behöva ju inte tala om för främlingen, att den är vacker och vördnadsbjudande. Alla se det, alla erkänna det. Helgedomen med de många minnena talar sitt eget väl-taliga språk, särskilt kanske en solig dag, då en hel del av det oskattbara och vackra belyses av solstrålarna, som

diskret och dämpat sila in genom fönstret. Få kyrkor på landet skapa en sådan stämning som vår. Det är en glädje att få tilbedja här, det är ett privilegium att få predika här.

Om kyrkans ålder tvista de lärda, men att hennes äldsta del daterar sig från 1100-talet torde vara fastslaget. Även hennes historia sammanhänger med de två stora gårdarnas och deras innehavare. Väl tillkom det första templet eller den äldsta delen av detta genom allmogens frivilliga offer. Men på 1400-talet utvidgades kyrkan på bekostnad av medlemmar av Folkungaätten, som då innehade både Fällnäs och Fituna. Kyrkan omnämnes så tidigt som 1282 i vissa handlingar.

Sedan kyrkans allra första tid ha gårdarnas innehavare ihågkommit henne med dyrbara skänker och konstföremål. Flera av dessa äro nu borta. Jag tänker då särskilt på de ytterst dyrbara nattvardskärlen, som bortstulos natten till den 2 nov. 1848. Bland det gamla, dyrbara, som ännu finnes kvar, nämner jag våra gamla, värdefulla paramenta, av vilka korkåpan är den ur konsthistorisk synpunkt värdefullaste, ljuskronorna, krucifixen, bilderna och tavlorna. Allt detta är gåvor, vilka visa, att dessa ätter och släkter ömmade för Guds hus.

Varifrån det värdefulla altarskåpet med en framställning av den Helige Andes utgjutande över apostlarna jämte 12 helgonbilder kommit, har icke kunnat utrönas. Möjligen är det ett krigsbyte, möjligen en gåva från Fällnäs eller Fituna.

Predikstolen, som daterar sig från 1667 och av konstkännare högt skattas, skänktes av friherrinnan Fleming till Djursnäs och Fällnäs. Varifrån den av professor Curman så högt värderade Mariabilden kommit är höljt i dunkel.

Men varför dröja vid allt detta konstrika och vackra i vår kyrka? Mina kunskaper på detta område äro för

ytliga och min penna för trubbig. Vi vänta att mästaren, professor Roosval, snart nog skall beskriva det för oss.

De många gravhällarna vi trampa på i vår kyrka, de många vapensköldarna, förevigande flera av vårt lands förnämsta ätter och släkter, ej minst det enastående Flemingska epitafiet, vittna om, att här inte blott bott ättlingar av dessa släkter eller att de varit inbesläktade med dem, utan att de också velat pryda Guds hus med sina sköldar och vapen.

Dessa minnesmärken äro på sitt sätt ett stycke kulturhistoria, som minner om gamla tider. De vittna också om hur nära förbunden vår kyrka är med kulturen i dess olika skeden, även om de ej kunna sägas bidraga något till höjande av andakten.

Vi, som se dem söndag efter söndag, fästa oss ej så mycket vid dem, men främlingar, särskilt kulturhistoriskt intresserade, ta gärna del av dem och söka tyda dess runor.

Låt oss till sist förflytta oss ett hundra år tillbaka i tiden. Bygden ligger då som nu trivsamt och fager i sin försommarskrud. På vägarna från norr och söder komma helgdagsklädda sockenbor, åkande, ridande och gående, alla klädda i sina färgrika dräkter. Ute på vägarna ringlar strömmen av folk. Alla äro på väg till Guds hus. Varför inte? Det är ju söndag, Herrens dag. Var skulle folket vara om inte i kyrkan på den dagen? Det ligger helg i luften, det är helg i sinnena. Allvarstunga och värdiga skrida de fram mot målet. Stilla och andäktiga träda de in genom portarna till kyrkogården. Under den djupaste vördnad gå de in i templet. Kvinnorna sätta sig på den vänstra och männen på den högra sidan. De böja sig alla ned till tyst bön. Det är en Herren behaglig syn att se dessa allvarliga människor i sina färgrika dräkter i kyrkan; det är färg och ton och andakt i harmoni. Fylld är kyrkan till sista plats.

Orgelns toner — redan då hade Sorunda kyrka ett orgelverk — brusa fram under de höga valven. Den vit-håriga kyrkoherden träder inför altaret. Jublande sjunga de en bönepsalm; de kunde sjunga, de gamla Sorundaborna.

Gudstjänsten förlöper som nu ungefär. Andäktigt lyssna de till ordet. Inga men och inga om hörns från predikstolen. Så talar Herren Eder Gud, säger herden, och menigheten tar emot ordet som ett ord från Gud.

Fyllda av allvarliga tankar och med ökad kraft tåga de ut ur templet, när gudstjänsten är slut.

Därute träffa de släkt, vänner och bekanta. Man var

mera ett med varandra på den tiden än nu, därför att man kände varandra bättre och träffades oftare. Kyrkan var den stora föreningslänken.

Om den slags religiositet, som besjälade Sorundaborna något senare, kan följande händelse vara ett belägg på.

Eld hade brutit ut på Torps malm under pågående gudstjänst. Bud sändes till kyrkan. Klockaren går upp i predikstolen och viskar till prästen. Denna fortsätter lugnt sin predikan. Folket, utom ett par av socknens förtroendemän, sitta kvar i lugn och ro. Låt skogen brinna! Vi sitta i Herrens hur och höra Guds ord. Nattvardsgång firas. Inte en nattvardsgäst reser på sig. Skulle man överge sakramentet för att släcka elden på malmen? Nej, nej, det vore att göra sig skyldig till synd på Herrens lekamen och blod.

När gudstjänsten är slut tåga alla med prästen i spetsen till elden och släcka den.

Senare tiders barn le åt en sådan händelse. Jag ler inte alls. Jag bara önskar mig tillbaka ett hundra år i tiden för att mötas av en sådan djup religiös känsla.

Så har jag då tagit Er uppmärksamhet i anspråk allt för länge, men materialet är så omåttligt och min kärlek till det gamla och helgjutna är så stark, att jag ville vid detta — kanske det enda av sitt slag — tillfälle hålla Eder kvar så länge som möjligt. Sorundabor — unga och gamla, infödingar och utbölingar, av skilda politiska och religiösa åsikter — vi ha en bygd att vara stolta över, vi ha att vara tacksamma mot det kärnfolk, som här byggt och bott under många århundraden.

Bygdens natur är väl i stora drag densamma den varit i alla tider. Men det folk som här arbetat, kämpat, lidit, segrat eller blivit besegrade har dock gjort bygden till vad den är kulturellt. Vad den är i sitt vardande och vad den skall bli i framtiden, det kommer oss alla vid, ty det är vi som nu sätta märken för framtiden. Ska vi försämra den kulturellt, moraliska och andligt, eller ska vi förbättra den? Vi ha att välja.

Hundra år från nu skall det måhända firas en hembygdsfest i Sorunda. Vad skall då föredragshållaren kunna säga om vår tid, om oss?

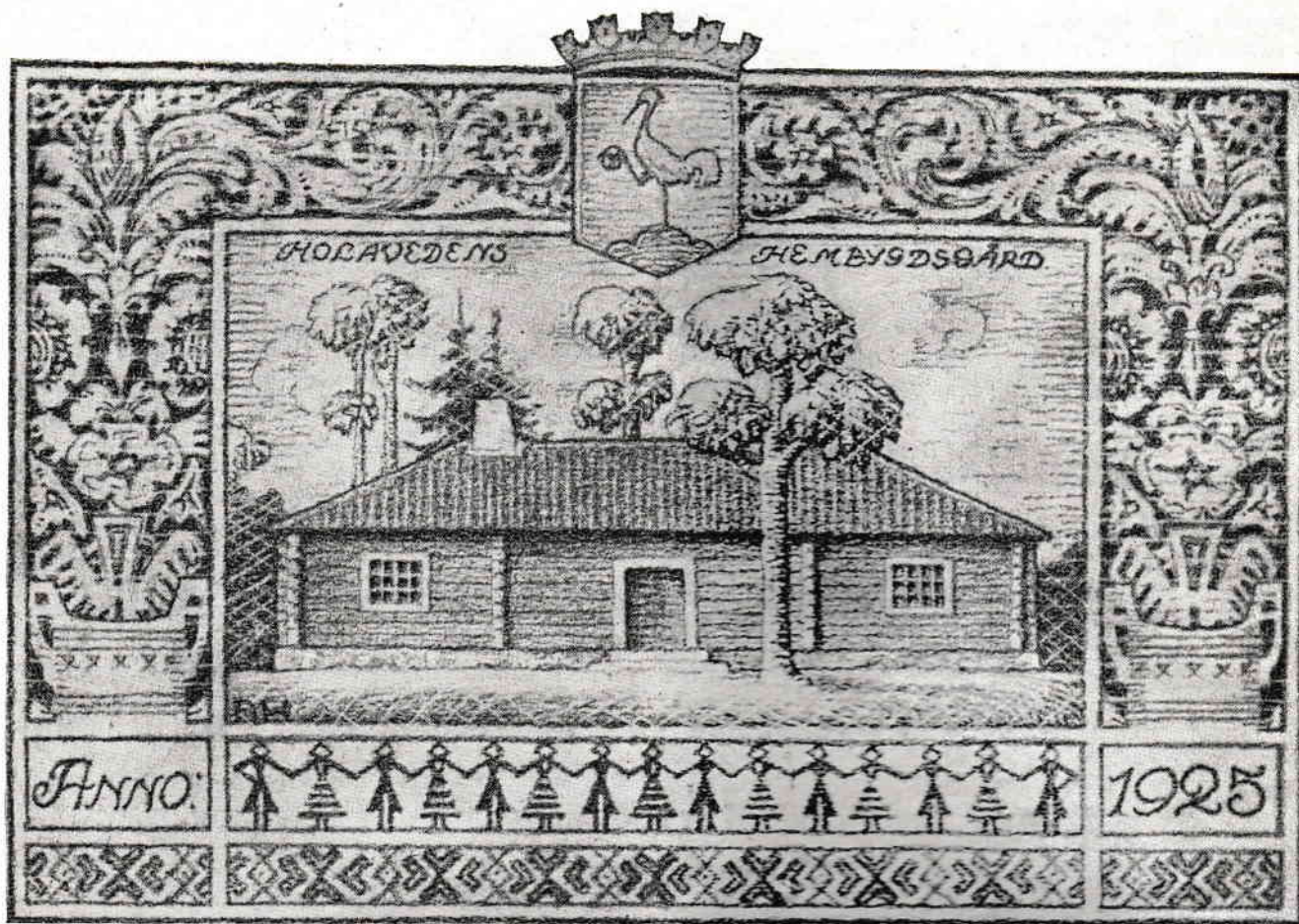
Må vi hjälpas åt att rensa bort en del av våra olator och svagheter, må vi lära oss handla som män och kvinnor av frejdad stam, och må kärleken till hembygd och fosterland aldrig förkolna, må den gudsförtröstan, den gammaldags fromhet, som besjälade våra fäder, bli vår inre människas prydnad.

Leve Sorunda! Gud välsigne Sorunda!

Skansens Högloft

är just den plats som bäst lämpar sig för Edra medlemmar. Små enskilda rum för slutna sällskap. Gott kaffe. Gröddvåfflor. Musik dagl. 5,50—10 c. m.

Södra Vi prästgård, nu bygdemuseum i Tranås. Inviges vid Sv. Ungdomsringsens fest i Tranås den 9 aug. 1925.

Till våra sångare

Härmed bedja vi få meddela, att direktor musices d:r Hugo Alfvén välvilligt åtagit sig fast dirigentskap för samtliga körer inom Svenska Ungdomsringen.

Detta synnerligen goda förvärv av sångledare, varigerom vårt förbund lyckas få Sveriges kanske främste körledare till förste förbundsdirigent, är i och för sig själv något synnerligen glädjande och torde sporra varje till Ringen ansluten sångkör att få med allt flera körer som medlemmar i vårt förbund.

Fördenskull vore det synnerligen önskvärt, att så många körer som möjligt anmälde sig och besökte sommarens stora bygdeundomsstämma i Tranås den 7, 8 och 9 aug., vareft då kunna få göra en personlig bekantskap med d:r Alfvén, vilken som

bekant då kommer att leda den stora kören.

Till ledning för anskaffandet av noter till de sånger, som stå upptagna å programmet, få vi meddela följande:

1. Hell dig, älskade Nord (finnes i Svenska Skolkvartetten).
2. Djupt i havet (d:o).
3. Nu vilja vi begynna en domaredans; Vi ska' ställa till en roliger dans. (Dessa två sånger utkomma i dessa dagar å Hovmusikhandl. Emil Carelius förlag, Stockholm.)
4. Uti vår hage, där växa blåa blår (finnes å förlag Emil Carelius, Stockholm).
5. Och hör du unga Dora (d:o).
6. Sveriges flagga (finnes å förlag Abr. Hirsch, Stockholm).

Alla körer ombedjas godhetsfullt rekvirera behövlige noter allra snarast å ovannämnda förlag. Tyvärr ha en del av de sångsamlingar, var-

till hänvisning gjordes i vår första inbjudan, gått slut å förut åberopade förlag, varför alla noter hädanefter torde beställas å ovannämnda förlag.

I förhoppning om att personligen få träffas vid bygdeundomsstämman i Tranås och om stor tillslutning till Svenska Ungdomsringen till gemensamt fromma för Ringens ädla och upphöjda syften samt med tillönskan om fastare sammanlänkning mellan ungdom, som strävar efter att förädla sig själva, bjuda vi Eder ett varmt välkommen till Tranås.

Stockholm och Tranås den 17 april 1925.

Kurt Belfrage,
ordf. i Svenska Ungdomsringen,
adr. Stockholm.

Elis Kågen,
ordf. i Smålands-Östergötlands
Hembygdsring, adr. Tranås.

Kursdeltagare i Diö.

Folkdanskurs i Diö och Elmfult.

En kurs i gamla svenska folkdanser har varit anordnad av Småland—Östergötlands hembygdsring samt Diö och Älmhults folkdanslag. Kursen, i vilken även deltagit ombud från Ljungby, Urshult, Hovmanskorp och Ingelstad, har pågått i Diö den 17, 18 och 19 april samt i Älmhult den 20. Kursledaren, styckjunkare Axel Österberg, Jönköping, har förstått att icke allenast på ett förträffligt sätt inöva danserna, utan han har också givit deltagarna del av den kärlek till de gamla vackra allmogedanserna, som besjalar honom själv. Musiken har skötts på ett

förträffligt sätt av herr Sundkvist från Tranås. Antalet deltagare har varit omkring 40. Bland större danser som inövats må nämnas: Östgötapolska, Västgötapolska, Skånsk kadrilj, Hallandskadrilj, Väva vadmal, Skrällåt, Skördedansen, Fryksdalspolska, Fjällnäspolska, Trekarlspolska, Finsk Sappo, Schottis m. fl. Dessutom ha samtliga svenska par-danser inövats.

Kursen har säkerligen i hög grad bidragit till att i orten sprida kännedom om och kärlek till våra gamla vackra svenska folkdanser.

Diö folkdanslag.

Folkdans.

Frisk och levnadsglad ungdom har det städse roat att taga sig en svängom; och intet ont i det. Men inte behöver man därför bära sig åt som svarta negerfolk! I våra månghundraåriga folklekar och folkdanser ha vi ett kulturarv av oskattbart värde. Att dessa gamla danser alltmera synes komma åter till heders, är väl icke att betrakta som blott och bart en modenöck. Det nyvaknade intres-

set hör nog samman med en fördjupad hembygdskänsla.

Inom en av våra livaktigare hembygdsföreningar, den i Stenbrohult, som bär vår store Linnés namn, har under vintern ett folkdanslag kommit i verksamhet. Övningarna, som varit förlagda till Uranias lokaler i Diö, hava letts av kontorist Åberg och lärare Lindberg, Diö, med fruar. Offentlig uppvisning gavs på lördagen och söndagen. Med hänsyn till

den korta tid, som övningarna pågått, och även det förhållandet, att ingen instruktör biträtt utan allt letades till rätta efter gällande anvisningar, har man inte ord nog att uttrycka sin berömmelse över lagets prestationer. Där var smidighet och turer och grupperingar gingo ledigt. Men de gamla folkdanserna dansas inte i frack eller smoking; de skola dansas i gamla folkdräkter. Det var en ståtlig och färgglad syn, då de nio paren folkdansare i vårendsdräkter med spelmannen i spetsen tågade in på arenan. Genast var man i stämning. Inledningen gjordes med klappedansen, och så följde östgötapolska, blekingen och hallandskadrilj. Hrr Almgren och Lindberg utförde oxdansen och hr och fru Åberg träskodansen, slående riktiga trumvirvar med träskorna. Publiken var förtjust och applåderade.

Med stort bifall mottogs även "Vårendsfläckornas" sångnummer: Röd lyser stugan, och Flickorna från Småland, sjungna med den hänförelse, som de endast kunna sjungas av flickor i Småland.

På söndagen spelades en teaterpjäs och Diö musikkår, skötte dansmusiken. Festen torde säkert ha tillfört Diö folkdanslag ett gott netto.

Cehå.

Litteratur.

Strofer, av Sven Kjersén, är en liten förtjusande samling tankar i diktform. De olika, ibland rätt tankekrävande saker, som förekomma där, lämnar en icke oberörd från reflektioner. Skönt, att det i dessa mekaniseringstider ännu kan skapas någonting tankeväckande och tillfredsställande för stilla stunder i livet. Det är helgdagsaftons- och söndagseftermiddagsstämning i boken, som skänker en ro och lugn.

Svenska Allmogens Liv, 3:dje häftet, är nu utkommet och i likhet med de föregående häften ofantligt värdefullt för hembygdsvännen och folklivsforskaren. Ingen, vare sig gammal eller ung, i våra led, bör underlåta att köpa denna billiga men dyrbara lärobok.

Mördade svanar.

Ett uppskakande nidingåd har rapporterats till Eskilstuna-Kuriren. Ett svanpar har under flera år häckat i ån strax ovanför Eskilstuna stads vattenverk vid Hyndevad och varit till stor glädje för ortsbefolkningen. Trots att några slynglar under fjolåret berövade svanarna deras fem nyfödda ungar, kommo svanarna i år tillbaka till den gamla platsen, där de häckade på nytt. Det hade nu gått så långt, att honan ruvade på ett ägg, och de kringboende glädde sig på egna och svanarnas vägnar för att de sistnämnda nu skulle få ersättning för vad de förlorade under fjolåret.

De vackra fåglarnas trohet mot Hyndevad har emellertid illa belönats av en ännu större niding än fjolårets. På långfredagsmorgonen voro svanarna försvunna, och de ha sedan ej stått att upptäcka i ån. Natten före nämnda dag hördes emellertid bösskott i trakten, och däri ser man förklaringen till svanarnas försvinnande. De ha troligen skjutits, vilket inte endast är ett nidingåd, utan även ett brott, emedan svanen är fridlyst i Sörmland.

Det synes som om arbetet för naturskydd torde behöva bredare bas bland våra ungdomsklubbar. Vi böra ej blott dansa och spela, utan vi må även predika hembygdens evangelium, så det både synes och höres. Må alla föreningar, som tillhöra Sv. Ungdomsringen, livligt arbeta för hembygdsskydd i alla avseenden. I samband härmed få vi upplysa om, att även ekorrarna börja försvinna från våra bygder på grund av okynnesjakt. Likaså börja våra mera sällsynta vilda blommor att bli ännu sällsyntare; detta på grund av den vanvettiga botaniska jakten. Varje skolpojke skall samla alla växter ute i naturen och lägga i herbarium, som sedan skall stå glömda i en skrubben eller på en dammig vind.

Trots skolornas och museisamlingarnas överfyllnad med tusentals exemplar av varje art, skall ändock blomsterskövlingen fortsätta varje år av varje läroverkspojke. Och han nöjer sig inte med bara blomman, utan han skall även ha roten. Man

tänker även ofrivilligt på samlandet av alla kulturföremål, som bygderna rensas på, för att pryda villaherrskapens tamburer och museernas samlingar. Från skåp, stolar, kistor, vågsmålningar och kyrkoinredningar till milstolpar och stugor går samlarevurmen och landsorten får i utbyte oljetryckstavor av kejsare och kungar, gramofoner, radioantennar, fabriksmöbler och imitationer av herrskapskläder samt jazz och andra dårskaper.

*

Här nedan ha vi ett färskt bevis på "riv-ihjäl"-lusten hos människor i 19:de seklet. Allt måste dödas, allt måste "rivas ihjäl".

Orrjakt i sängkammaren.

I lördags morse överraskades familjen B. Backlund, Söredsta, Fjällsjösil, av att en orre kom och hälsade på i sovrummet innan man 'kommit ur säng'. Orren, som icke alls föreföll vara generad för sitt tidiga besök, hade praktiserat sig in genom ett fönster till rummet intill och varifrån dörren till sovrummet stod öppen. Någon särdeles gästvänlighet blev emellertid icke orren föremål för. Sedan familjen hämtat sig från 'förbluffelsen' vidtog en vild jakt inne i sängkammaren och om en stund greps inkräktaren och förpassades till de sälla jaktmarkerna.

Det är inte förutan att vi avundas folket i dessa trakter, där så stora möjligheter förefinnas för att skaffa sig 'vilt' till söndagsbordet. Hur skall man f. ö. tillämpa jaktstadgan i sådant fall? Är manne orren även lagligen skyddad i sängkammaren? Om inte så måste det ovillkorligen vara en s. k. lucka i lagen.

Riksdagsmän, motionera om reformering i förevarande hänseende medan tid är!"

Så långt tidningen. Torde det inte vara lämpligt att även upplysa familjen Backlund om att rätten att döda en vilsegången människa, som kommer in i en bostad, är förbjudet och ett litet oskyldigt djur, som kanske varit jagat av andra faror och därför trott sig finna skydd hos människor, även har rättighet att få

skydd och hjälp i stället för att bli än värre jagad och till sist dödad.

Skall vi behöva ha förbud på allt för att kunna vara hyggliga människor? Skall vi ej kunna fostra oss till rättänkande, goda och förståndiga människor utan tvång, bojor och lagparagrafer i allt? frågar

E. G—r.

Göteborgskretsen av S.U.F.B.

Till Red. av "Hembygdén".

Kretsen avhöll sitt årssammanträde måndagen den 2 mars. Till sammanträdet hade endast kallats samtliga föreningarnas ombud för år 1924 samt de för innevarande år utsedda ombuden, vilka nästan mangrant infunnit sig.

Styrelsens års- och revisionsberättelser föredrogs och godkändes. Avgående sekreteraren föredrog en av honom gjort sammanställning av siffror och uppgifter, hämtade ur de till distriktet anslutna föreningarnas rapporter, och torde dessa giva en något så när klar uppfattning om de till distriktet anslutna föreningarnas arbete under det gångna året, såväl inom som utom staden ävensom resp. föreningars styrkeförhållanden och ekonomiska resurser.

Distriktets medlemsantal uppgick vid årets slut (31 dec. 1924) till sammanlagt 257 personer, eller:

aktiva: 101 damer, 104 herrar, tillsammans 205; passiva: 22 damer, 30 herrar, tillsammans 52.

Dessa äro fördelade på de sev till distriktet anslutna föreningarna sålunda:

Göteborgs nationaldanssällskap	41
Victoria folkdanslag	47
National folkdanslag	23
Säter folkdanslag	33
S. G. U. folkdanslag	48
Göteborgs folkdansgille	65

Distriktets medlemsantal har, om Gillets passiva medlemmar ej medräknas, minskats med tillsammans 80 personer. Orsaken till denna narminskning torde i första hand kunna hänföras till styrelsens åtgärd att upplösa och ur distriktets matrikel avföra fyra av de anslutna föreningarna, nämligen folkdanslagen

Västgöten (f. d. Folkbildningshemets folkdanslag), Manhem, Allmogegillet samt Mölndals folkdanslag, vilka samtliga på grund av ekonomiska svårigheter, dels omöjligheten att anskaffa lämpliga lokaler ej sågo sig i stånd till att fortsätta sin verksamhet. De till dessa upplösta föreningar anslutna medlemmarna uppmanades inträda som medlemmar i de verk samma sällskapen, vilken uppmaning i de flesta fall följdes.

Distriktsstyrelsen har under året haft ett flertal viktiga frågor att handlägga och besluta i. Förmästa av dessa torde väl vara lokalfrågan. Som alltid tillförene möta folkdansarna inom distriktet här en av sina mest svårösta frågor. Lämpliga lokaler till moderat hyressumma äro nästan omöjliga att anskaffa. Samtliga skol- och gymnastiksalor äro upptagna av Lingförbundets gymnastikavdelningar. Andra lokaler, som möjligen skulle kunna användas, äro för jämnar upptagna av alla de mångfaldiga jazz- och shimnyklubbar som finnas inom vårt samhälle. Dessa äro ju i ekonomiskt avseende bra mycket bättre lottade än vad fallet är vis å vis folkdanslagen, ity att de personer som bitits av jazzflugan inte sky några som helst kostnader, bara "dom får jompa jazz" — och detta veta lokalinnehavarna om. För att inom en snar framtid kunna få en lösning av denna lokalfråga, framfördes förslag om extra uttaxering per medlem och månad. Enighet mellan föreningarna kunde dock icke ernås, varför frågan vid sistförflutna sammanträde måste avskrivas t. v.

Initiativ har även från styrelsens sida tagits för ernående av en sammanlutning mellan de till distriktet anslutna spelmännen, vilkas antal f. n. uppgår till omkring 20. Spelmännen själva synas vara synnerligen intresserade för frågan, varför resultat och förverkligande av förslaget torde vara att vänta.

Studiecirkeln har även legat styrelsen varmt om hjärtat och ett flertal ansatser hava gjorts för att få en sådan till stånd. Medlemmarna själva tycks emellertid inte hava så mycket intresse för denna art av vår verksamhet, varför frågan torde få vila ännu en liten tid framåt.

Några större uppvisningar eller propagandatillställningar har distriktets styrelse ej ansett sig böra göra, främst i anledning av framförda önskemål från föreningarnas sida om att dylika tillställningar överlåtas på den eller de föreningar, som därför vilja engagera sig.

Folkdanssällskapen inom kretsen hava vid flera olika tillfällen var för sig anordnat större och mindre propagandauppvisningar såväl inom som utom staden. Först och främst bör väl här kunna nämnas de båda allmogeaftnarna i Göteborgs Konsert-hus, vilka rönt en synnerlig livlig anslutning från allmänhetens sida. Dessutom har dylika uppvisningar i samband med sång och spelmanslåtar anordnats i såväl Gamla Latin-som Realläroverket. Folkdansarna hava även haft nöjet att få visa de gamla vackra svenska danserna vid den stora amerikanistfesten på residenset samt vid en av Anglo-Swedish Societys större festligheter å Trädgårdsföreningen och inte att förglömma de upprepade uppvisningarna av folkdanser och spelmanslåtar å Lisebergs nöjesfält.

Sammanlagda antalet folkdansuppvisningar inom staden utgöres av 47 st..

Flera av distriktets föreningar hava såväl under sommar- som vintermånaderna besökt orterna närmast Göteborg och där givits uppvisningar, icke blott av folkdanser utan jämväl av folkvisor och spelmanslåtar, varvid de båda Göteborgsspelmännen "Spel-Olle" och "Fryksdals-Lasse" varit trogna följeslagare. Följande platser hava besökts: Varberg, Falkenberg, Kungsbacka, Uddevalla, Lysekil, Kungälv, Marstrand, Lerum m. fl. Intresset bland allmänheten har alltid visat sig vara lika stort vart man kommit och man kan i detta sammanhang uttala ett tack för den goda hjälp och stora tillmötesgående som tidningarna överallt låtit komma till synes.

Sammanlagda antalet uppvisningar utom Göteborg uppgå till inalles 48 st..

I de flesta fall torde resp. arrangörer hava gjort större eller mindre ekonomiska förtjänster, vilket även kommer till synes i de till distrikts-

styrelsen meddelade siffrorna angående resp. föreningars ekonomiska ställning vid 1924 års slut. Sålunda finnes det föreningar inom distriktet, vars tillgångar vid årets slut uppgingo till över 4,000 kr. En sammanställning av föreningarnas sammanlagda kontanta tillgångar vid årets slut visar att folkdansarna inom distriktet sammanlagt disponera över 7,500 kronor kontant, härav omkring 1,200 kronor utgörande gemensamma distriktsmedel.

I styrelsens berättelse omnämnes 1923 års kongresskommitté i samband med denna kommittés räkenskaper för kongressen. Räkenskaperna tillsammans med revisorernas utlåtande hava först under senare delen av dec. månad tillställts styrelsen, varför kommittén först vid omnämnda tid kunnat upplösas och entledigas.

Till styrelseledamöter i distriktsstyrelsen valdes följande personer:

Herr Arvid Andersson, Ekenäs, Göteborg 9; herr Erik Lindow, 3:e Långgatan, Göteborg; herr Selmer Gustafsson, Nordenskiöldsgatan 6, Göteborg.

Distriktets adress är hädanefter "Göteborgs Distrikt av S. U. F. B." Göteborg 1.

Hembygdskursen i Lidköping pingsten 1925.

För att riktigt så att säga komma på traven, får författaren till nedanstående först tala om, att detta icke är någon så kallad rötmanadshistoria med storsjöödjur eller dylikt, utan ett med sanningen fullkomligt överensstämmande kapitel, vilket väl icke helt, ock delvis, lär betvivlas av läsaren själv. Det må medgivas att det låter litet underligt att ungdom i närvarande tid kan roa sig utan boxning, jazz och andra moderna underligheter och finna sig till rätta i naturen.

Alltså: vi voro trenne "levnadsglada" ynglingar mellan 20 och 50 år, som av Fortuna eller någon av de andra gudinnorna gynnades av förmånen att få göra en tripp nedåt Västergötland, närmare bestämt Lid-

köping. Där pågingo nämligen, omkring och under pingsten, hembygds-kurser, anordnade av Västgöta nation i Uppsala. För att sätta en ungdomligt festlig prägel på de olika momenten och göra programmet omväxlande, uppdrogs åt ett folkdanslag, sammansatt av studerande ungdomar med bekanta, att svara för uppvisningarna av de trevliga gamla folkdanserna under eller i samband med omnämnda kurser och föreläsningar.

Efter en dryg nattresa med tåg å både breda och smala banor uppenbarade sig Gunnar Wennerbergs barndomsstad, där vi blevo mottagna av våra värdar, vilka tydligen ådagalagt stor omsorg om att vår vistelse i den gamla residensstaden skulle bliva så angenäm som möjligt. Vädret såg litet hotfullt ut på morgonen, men så småningom under dagens lopp blev det strålende solsken och värme med endast en svalkande vindpust då och då utifrån den böljande Vätern.

Min vän E. och jag, vilka skulle sörja för musiken, samlade nu "ihop" oss tillsammans med de övriga tillhörande folkdanslaget och inkvarterades i en skola, vilken iordningställdes och gjorts disponibel för vår räkning. Efter några timmars vila repeterades en del danser, ty dagen därpå skulle vi uppträda offentligt.

Pingstaften, den stora dagen, var inne. Under flygande vimplar och klingande felor marscherade vi åstad till den närbelägna Ågårdsskogen, åtföljda av nufikna och intresserade Lidköpingsbor. Länets höyding hedrade aftonens tillställning med sin närvaro och snart dansades daldans, gottlandskadrilj, västgötapolska m fl. till synbarlig tillfredsställelse för de talrika åskådarna. Under pauserna mellan tvenne föredrag (om Wennerberg och om landskapet) voro de våra åter på benen, varefter hemfärden till nattkvarteret begynte, också med musik.

Påföljande dag gjordes utflykt till Kinnekulle, där vi från utsiktstornet beskådade den mångbesjungna Vätern med dess vita segel och skogklädda holmar, en i sanning storslagen upplevelse och anblick. Ett stycke nedanför utsiktstornet repeterades åter några danser, varefter hela folket satte sig i rörelse nedåt turistho-

tellet, där ett dyrt förvärvat kaffe smakade oss härligt.

Nöjda och belåtna med vår dag uppsökte vi den närbelägna järnvägsstationen där vi, i väntan på ånghästen med bihang, förvånade de väntande resenärerna med trekarls-polka och oxdans. Snart äro vi instuvade i en kupé f. v. b. till vårt tillfälliga hem, där vi senare sovo skönt i våra bäddar.

Annandagen plöjde ångaren "Eos" Väterns böljor, medförande såsom last ett kolli folkdansare med vidhängande spelmän samt flera kollin vanliga människor, s. k. lustresande, med adressort Leckö slott. En härlig resa, flera, flera grader varmt solsken, en lätt bris och idel glada människoansikten. En och en halv timme senare och vi voro framme vid den medeltida borgen, byggd på 1100-talet. Här gjorde vi oss hemmastadda. De som önskade, fingo under fil. lic. Söderbergs sakkunniga ciceronskap göra bekantskap med en del av borgens inre, medan de övriga smakade den ljuva vila en grön gräsmatta kan erbjuda. Medförda smörgåsar kommo så småningom fram och verkade som balsam på knotande magar. Aldrig ha väl folkdansare från Uppsala (möjligen under Philochorus tid) uppträtt på denna plats förrän nu. Publiken visade sig också mycket förstående, men snart skulle vår båt kasta loss, varför vi med en viss saknad måste lämna detta jordiska paradiset, livligt avvinkade av de kvarvarande människorna, varav en del kommit ända från Göteborg. Flera sånger sjöngos, då det kastades loss för vår sista dags vistelse i Väster-götland.

Morgonen därpå sågo vi från tåget det sista av Lidköping försvinna för våra ögon för att kvarlämna ett djupt, vacker minne, kanhända för hela livet.

Innocensen, en dansorden med gamla anor.

Efter några års mellanrum kommer Innocensen enligt tillkännagivande för någon tid sedan att med en lysande bal åter göra sig påmind om sin tillvaro. Stilleståndet i dess

verksamhet har naturligtvis orsakats av krigs- och krisåren, men nu har styrelsen ansett tiden vara inne för firandet av en högtidsdag i de gamla formerna. Beslutet härom kommer säkerligen att omfattas med livligt intresse och skänka festen stor avslutning. Dansen intager ju i våra dagar den främsta platsen inom förströelselivet, och att få dansa i kunglighetens glans är säkerligen en frestelse, som trots den demokratiska tidsandan skall sätta de dansanta krafterna i särskild rörelse. Medan förberedelserna härtill göras och i synnerhet i toaletthänseende torde medföra omfattande anstalter för att vad damerna vidkommer tillgodose modets fordringar på magerhet och nakenhet, kan det vara av intresse att även ägna litet uppmärksamhet åt ordens historia. Denna är nämligen både gammal och vacker, ty Innocensen stiftades redan år 1765, och under tidernas lopp har orden bland sina ledamöter räknat så gott som allt vad Stockholm med biträde av många landsorter och en mängd herresäten haft att uppvisa i avseende på hög samhällsställning, skönhet och elegans.

Då Innocensen stiftades, stod det stockholmska ordensväsendet i rikt flor. Frimurare-, Timmermans- och Coldinuoordnarna hade naturaliserats och samlat talrika medlemmar för sina med religion, mysticism och högtidliga ceremonier förbundna syften. Ett flertal med idrotter sysslande samfund och sällskap voro i livlig verksamhet, och på sådana med huvudsakligen bacchanaliska sysselsättningar var det ej heller någon brist. Men även dansen stod under den senare frihetstiden och det gustavian-ska tidevarvet i hög kurs. Operamaskerader omväxlade med baler i Bollhuset och assembler på Börsen. År 1760 stiftades Amaranterorden, som var ett slags pånyttfödelse av drottning Kristinas förnåma orden, men i början av utpräglat borgerlig prägel, för att med tiden bli ganska aristokratisk och av många anses förnämligare än den fem år senare bildade Innocensen. Initiativtagarna till denna voro översten, sedermera fältmarskalken baron Bernt Otto Stackelberg och Anders Hedenberg,

POLSKA.

den framstående läkaren och arkitekten, som blev ordens förste stormästare. Denna befattning innehades under de närmast följande decennierna av den ryktbare och vittre Nils von Rosenstein, statsrådet friherre Gustaf Fredrik Åkerhielm och överstekammarherren greve M. Lewenhaupt. Bland stormästare i nyare tid må nämnas överhovjägmästaren Victor Ankarcrona.

Innocencen sammanträdde först och hade sina fester på Piperska Muren, som ägdes av Amaranterorden, och sedermera liksom denna i Westmanska huset vid Drottninggatan, och därefter på Börsen, som sett en lång serie Innocencebaler gå av stapeln. Högtidsdagen firades förr alltid den 7 november, som var ordens stiftelsedag, men har sedermera vanligen hållits på nyåret eller under årets första månader, då societetslivet i Stockholm pulserar kraftigast. Jämte några förberedande ceremonier med reception av nya medlemmar o. s. v. utgöres underhållningen av dans, och Innocencen tycks aldrig tillika, som var fallet med Amaranterorden, ha sysslat med vitterhet och orationer. Men så ingick ju också i Amaranterordens ursprungliga uppgifter att verka till "Allmaktens ära och med sådana göromål, som icke kunde missgöra det Allseende ögat". Alldeles främmande för översinnliga intressen torde dock ej Innocencen i sin ungdomstid ha varit. Anders Hedenberg,

den förste stormästaren, stod nämligen såsom livmedikus den ordensvurmande hertig Carl nära, och att han ej fullständigt uppgick i dansen, där om vittnar bland annat, att han sysslade med undersökningar av bastarder mellan kaniner och höns. Det är ju icke uteslutet, att han fann påminnelser om dessa intressanta varrelser i den brokiga skara människor av bägge könen, som under hans egid och i oskyldighetens tecken dansade på gamla Piperska Muren.

C. F.

På den säkra sidan

Följande historia är kanske inte i alla delar varken sann eller ny. Vi ha emellertid saxat den ur en tidning, och då vårt kretsförbund räknar idel envisa smålänningar och kungliga östgötar, så våga vi citera som följer:

Det har berättats, att en värmlänning en gång kom till himmelrikets port, där den hederlige Petrus satt och småsov. Han vaknade upp när värmlänningen stod bredvid honom. På förfrågan vem han var, fick Petrus nöjaktigt svar. På förfrågan vad han ville, sade värmlänningen helt ogenerat: Jag vill dit in.

— Tråkigt, förfärligt tråkigt, sade Petrus, men det går ej för sig.

— Varför inte?

— Fullt, alldeles överfullt hus.

— Men, sade värmlänningen, vad

är det då för folk ni har där inne?

Petrus satte tummarna i västens armhål och svarade med ett ytterst tillfredssällande leende:

— Smålänningar och kungliga östgötar, Gu' vare lov!

Historien förmäler ej vart värmlänningen tog vägen, men många ha sina aningar.

*

Smålänningarna hade troligen snott sig in bakvägen.

Red:s anm.

FÖRENINGEN FÖR SVENSK
HEMSLÖJD

GRUNDAT ÅR 1899
Beskyddare: H. M. Konungen
Ordf.: H. K. H. Prins Eugen

FÖRSÄLJNINGSFÖRENINGENS
UTSTÄLLNINGSLOKAL

12 BIBLIOTEKSGATAN 12
Telefoner: 76 25, växel
Norr 8143, växel

Möbler, Textilier, Mattor, Klänningslyger,
Nationaldräkter, Spelsar, Armatur, Kera-
mik m.m., m.m.

Violinskola

av A. Julin, lättfattlig lärobok i violinspelning för dem som på egen hand vilja lära sig spela violin. Innehåll: Grundregler, Skalar, Melodiska övningsstycken, Illustrationer samt utförlig grepptabell.

Pris endast Kr. 3:—

Rekvirera från

A. Th. Nilssons Musikhandel
Norrköping

Priskurant mot 30 öre i frimärke

Ett standardverk för svensk folkkultur!

Andra upplagan

av

TOBIAS NORLIND

Svenska Allmogens liv

i folksed, folktro
och folkdiktning.

har nu börjat utgivas i 12 häften å
1 krona.

Omkring 300 illustrationer, därav en del
i färgtrycksplanscher,

Ur innehållet:

Jakt- och djurfång — Fisket —
Skogen — Boskapsskötseln —
Åkerbruket — Byalaget — Bond-
gårdarna — Möbler och husgeråd
— Allmogekonst — Vävning och
sömnad — Allmogedräkter — Mat
och dryck — Allmogens samhälls-
klasser — Årsfester — Familje-
fester — Övertro och vidskepelse
— Folksägnar — Folksagor —
Primäro poesi — Folkvisor —
Folkdans och folkmusik — Svensk
folkminnesforskning.

Subskription mottages i alla boklädor
Provhäfte gratis och franco från

A.-B. BOLIN & C:o
Stockholm

*Vackra textilier
Begär prover*

Lindköping, Tel. 53.

*Östgötadräkterna
Trevliga och Billiga.*

123 Folkvisor från Svenskfinland

arr. för blandad kör. Kr. 3:—

"Visor från Svenskfinland"

13 visor till gamla allmogelåtar.

"Folkvisor från Svenskfinland"

12 folkvisor: 10 häften å Kr. 1:—
arr. för solosång och piano.

"Budkaveln"

Brages tidskrift för folklivsforskning
Fyra 32-sidiga nummer årligen Kr. 2:— pr årg.
erhålls genom

BRAGES KANSLI

Helsingfors

Boulevarden 7.

EN VACKER BOK TILL ETT BILLIGT PRIS!

NORDISKA MUSEET

SVENSKA ALLMOGEDRÄKTER

av Gerda Cederblom med illustrationer efter original av Emelie v. Walterstorff.

PRIS KR. 10:—

"Författarinnan är i hög grad förtjänt av tacksamhet för den insats hon härmed gjort å folkdräktforskningens område. Just ett sådant verk som detta har länge behövts Vardens dräktdetalj är noggrant framhållen, och särskilt beröm måste ägnas detaljplanschererna med deras angivande av snitt, sömnar, broderier, smycken m. m." (L. L-n i Idun.)

Säljes i varje bokhandel samt direkt från

GENERALSTABENS LITOGRAFISKA ANSTALT, STHLM Ö.

Erik Lindholm
~ Violinbyggare ~

11 B Norrlandsg., Stockholm

Telefoner: 30323 — N. 16954

*Verkstad för stråkinstrument.
Nybyggnader och reparationer.
Försäljning av gamla och nya
violiner, stråkar, strängar m. m.*

HEMBYGDENS PRENUMERATIONSPRISER

Helt år . . . kr. 4: 80

Halvt år . . . „ 2: 60

Kvartal . . . „ 1: 50

Lösnummer „ 0: 40

Prenumeration verkställs bäst
genom posten eller direkt från
Redaktionen av Hembygden,
Stockholm 50.

*Tidningen utkommer 12 gånger om året.
I den mån utrymmet tillåter det, omfattar
tidningen även aktuella saker, men kommer
framförallt att utgivas som landskapsnum-
mer, omfattande folkmusik, hemslojd, hem-
bygdsvård, folkdans m. m. samt förbunds-
meddelanden från de olika sektionerna.*

Kajs Boktryckeri, Stockholm 1925.